

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/198733,Bozena-Witowicz-Marzec-68.html>
26.02.2026, 22:32

Bożena Witowicz: Marzec '68

Marzec '68 do dziś pozostaje wydarzeniem tyleż niedookreślonym, co tragicznym. Niemożność jednoznacznego uchwycenia jego istoty wynika z tego, że nie było jednego „marca '68”. W Polsce był marzec studencki, marzec inteligencki, marzec żydowski, marzec elit politycznych, marzec robotniczy, które skumulowały się w jednym okresie i nałożyły na siebie, zaciemniając istotę wydarzeń.

[Demonstracje Marzec 1968 Opozycja w PRL](#)

08.03.2026

Był to także okres burzliwych zdarzeń na świecie, które wpłynęły na wydarzenia wewnętrzne. Przez zachodnioeuropejskie uniwersytety przetoczyła się rewolta kontrkulturowa, która miała też wpływ na aktywizację polskich studentów. W USA protestowano przeciwko wojnie wietnamskiej oraz ograniczeniom praw obywatelskich Afroamerykanów, zaś izraelsko-arabska wojna sześciodniowa z 1967 roku, w której ZSRS poparł stronę arabską, przełożyła się na nastroje antysemickie w kraju i zmuszanie do emigracji obywateli pochodzenia żydowskiego.

Katalizator

Za początek wydarzeń umownie nazywanych „marcem '68” najczęściej uważa się wiec zwołany 8 marca 1968 r. na terenie Uniwersytetu Warszawskiego, jednak dzień ten stanowił jedynie apogeum splotu okoliczności, które narastały od kilku miesięcy.

25 listopada 1967 r. odbyła się w Teatrze Narodowym premiera „Dziadów” Adama Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka. W zamierzeniu miała ona uświetnić obchody 50. rocznicy rewolucji październikowej. Jednak – jak donosili obecni na spektaklu ubecy i cenzorzy – publika żywo reagowała na sceny dot. (krytyki) Rosji, a spektakl był w swej wymowie antyradziecki. W styczniu 1968 r. Ministerstwo Kultury podjęło decyzję o zdjęciu przedstawienia z afisza.

Jednak dla widzów ostatni spektakl, mający miejsce 30 stycznia, nie zakończył sprawy. Rozgoryczeni opuścili mury Teatru Narodowego i z hasłami żądającymi wolności sztuki i sprzeciwu wobec cenzury udali się na Krakowskie Przedmieście, gdzie złożyli kwiaty pod pomnikiem Adama Mickiewicza. Milicja aresztowała uczestników zajścia.

Następnego dnia studenci Uniwersytetu Warszawskiego Adam Michnik i Henryk Szlajfer opowiedzieli o pokojowej manifestacji i aresztowaniach zagranicznemu korespondentowi, za pośrednictwem którego informacje te przedostały się do zachodnich mediów. Na początku lutego studenci zainicjowali akcję zbierania podpisów pod protestem do Sejmu za zdjęcie „Dziadów”, zaś 29 lutego 1968 r. na walnym nadzwyczajnym zebraniu Związku Literatów Polskich członkowie w tajnym głosowaniu przyjęli rezolucję z żądaniem przywrócenia spektaklu. W treści dokumentu podkreślili, że zdjęcie przedstawienia jest przykładem nasilających się ingerencji władz w działalność kulturalną i twórczość artystyczną.

4 marca decyzją ministra oświaty i szkolnictwa wyższego, Adam Michnik i Henryk Szlajfer zostali skreśleni z listy studentów UW. W ich obronie stanęli inni studenci, którzy na 8 marca zwołali wiec poparcia na głównym terenie UW. W kolejnych dniach odbyły się manifestacje na uczelniach w Gdańsku, Wrocławiu, Krakowie i innych miastach. Paliwa do dalszych protestów dodała reakcja

władz.

Więcej interesujących materiałów na profilu [Archiwum IPN](#)

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Demonstracje, Marzec 1968, Opozycja w PRL

Artykuł

Marzec 1968 w Warszawie. Krakowskie Przedmieście, kościół św. Krzyża. Zdjęcie operacyjne SB (fot. z zasobu AIPN)